

Možnosti uplatnění veřejných knihoven v informačním systému státní správy a samosprávy

Dana Petryřdesová, Krajská vědecká knihovna v Liberci

Úvod

V souvislosti se zaváděním informačních technologií do všech oblastí lidské činnosti probíhá velice dynamický proces automatizace činností v knihovnách a napojování knihoven na internet. Knihovny díky internetu získávají přístup k širokému spektru informačních zdrojů a to s sebou přináší i vytváření a zpřístupňování nových služeb. Z půjčoven knih a časopisů se najednou staly moderní informační instituce, které nabízejí integrovaný přístup k tradičním i elektronickým informačním zdrojům. Knihovny se stávají přirozenými multifunkčními „informačními centry“.

Zákon 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákon 257/2001 Sb., knihovní zákon, ukládá knihovnám zpřístupňovat informace ze státní správy a samosprávy. V určitém smyslu se jedná o výzvu pro knihovny, o šanci zkvalitnit již tak bohaté služby a jednu z dalších možností ukázat svou nepostradatelnost.

Ve svém příspěvku bych se chtěla pokusit zhodnotit současnou situaci Krajské vědecké knihovny v Liberci v oblasti poskytování a zpřístupňování informací ze státní správy a nastínit vize do blízké budoucnosti.

1. Internet ve veřejných knihovnách

Základním předpokladem úspěšného zavádění e-governmentu je přístup na Internet. Ideální stav by nastal v okamžiku, kdyby měl každý občan možnost využívat služeb e-governmentu bez omezení, tj. z domova po celých 24 hodin. Bohužel, realita je poněkud odlišná a jako velice aktuální se jeví myšlenka vybudování sítě kontaktních míst.

V současné době je více jak 70 % veřejných knihoven napojeno na Internet (všechny knihovny od městských výše a velice dynamicky probíhá napojování místních lidových knihoven). To znamená, že veřejné knihovny tvoří v České republice nejrozsáhlejší síť institucí, která nabízí občanům levný přístup k Internetu.

1.1. Internet v Krajské vědecké knihovně v Liberci

Krajská vědecká knihovna v Liberci je veřejnou univerzální knihovnou, která plní funkci krajské knihovny a zároveň funkci městské knihovny pro město Liberec. Je veřejným přístupovým místem k vnějším informačním zdrojům pomocí telekomunikačního zařízení.

Knihovna nabízí internet všem uživatelům bez rozdílu, tj registrovaným i neregistrovaným, a to za stejných podmínek.

Mezi základní cíle liberecké knihovny vždy patřilo a patří poskytovat svým uživatelům co možná nejrovnější přístup ke všem informačním zdrojům – tradičním i elektronickým. Tato politika se projevuje jak ve stanovení ve stanovení poplatků za tradiční knihovní služby, tak i v poplatcích za přístup k počítačové síti Internet.

Pro dokreslení představy uvádím několik čísel a faktů. Pro přístup k Internetu mají uživatelé knihovny k dispozici devatenáct počítačových stanic. Podle nejnovějších statistik je vytiženosť všech stanic téměř 100 %, ve večerních hodinách o něco málo nižší. V průběhu jednoho provozního dne pracovníci knihovny uspokojí cca 200 - 250 uživatelů, většinou bez čekání, ve špičkách jsou uživatelé nuceni čekat cca 10 – 20 minut.

V souladu s naší filozofií byl poplatek stanoven na 5,- Kč / 15 min. V porovnání s cenami internetových kaváren a jiných poskytovatelů přístupu k síti internet na území Liberce, Libereckého kraje i při celorepublikovém srovnání se tato cena pohybuje hluboko pod průměrem. Standardní službou je i možnost trvalého výstupu tiskem (1,- Kč / 1 A4), možnost vlastního vstupu dat a trvalých výstupů na disketu.

Mezi nejčastěji navštěvované stránky a služby patří e-mail, zábava, kultura, sport, cestování a turistika, informace pro studium, „informace všedního dne“ (jízdni řady, kurzovní lístky, telefonní čísla, zaměstnání apod.). Ne zcela na posledním místě, ale v každém případě v pozadí, stojí státní správa a samospráva. Občané zatím dávají přednost osobní návštěvě úřadů před dálkovým přístupem, ale to se do budoucna zcela určitě změní.

2. Vzdělávání uživatelů elektronických služeb

Efektivní využívání elektronických služeb státní správy a samosprávy vyžaduje alespoň minimální dovednosti v práci s IT. Statistika hovoří o poměrně velkém procentu našich spoluobčanů, kterým tyto znalosti dosud chybí. To by mohlo vytvářet pro určité skupiny obyvatel bariéry ve využívání i těch nejzákladnějších služeb.

Krajská vědecká knihovna v Liberci se systematicky a dlouhodobě věnuje vzdělávání uživatelů v práci s IT. Kurzy realizuje vlastními silami a ve svém úsilí se zaměřuje hlavně na ty skupiny, které mají k novým technologiím ztížený přístup – tj. senioři, nezaměstnaní.

Pokud bych měla zhodnotit výsledky našeho snažení, označila bych je jako velice pozitivní. Svědčí o tom zejména neutuchající zájem a mnohdy zjištění, že se s absolventy kurzů setkáváme již jako s pravidelnými uživateli Internetu.

3. Projekt Krajského informačního centra

Projekt Krajského informačního centra (KIC) vznikl na půdě Krajské vědecké knihovny v Liberci v roce 2002. Jeho cílem je nabídnout integrovaný přístup k široké škále informací (tradičních i elektronických) se zaměřením na Liberecký kraj a Euroregion Nisa.

Vybudovat informační centrum tohoto typu v knihovně se nám jevílo jako samozřejmý důsledek současného vývoje. Knihovna má prostřednictvím Internetu přístup k velkému množství informačních zdrojů, a to nejenom volně dostupných, ale též placených (Ebsco, Proquest, ASPI, Anopress, Česká tisková kancelář, Oxford Reference Online, Ulrich's Web). Dlouhodobě a systematicky buduje prezenční fond se zaměřením na region. Velice úzce spolupracuje s Magistrátem města Liberce, Krajským úřadem Libereckého kraje i dalšími institucemi (školy, další neziskové organizace). A co je asi nejdůležitější – systematicky se věnuje vzdělávání svých pracovníků. Jejich odbornost a schopnost poradit, vyhledat a poskytnout relevantní informace je to nejdůležitější.

3.1. Východiska

Při vytváření koncepce KIC jsme vycházeli z několika základních faktů:

- Liberecká knihovna je významným informačním, kulturním a vzdělávacím centrem Liberce a celého Libereckého kraje, které každý den navštíví cca 1.500 – 2.000 registrovaných uživatelů knihovny a cca 500 uživatelů neregistrovaných
- Nabízí velice příjemné, a troufám si říci komfortní, prostředí pro studium i odpočinek
- K dispozici je devatenáct počítačových stanic pro přístup k Internetu za velmi levný poplatek 5,- Kč / 15 minut
- V Liberci pracuje velmi dobře Městské informační centrum, které se zaměřuje hlavně na turistické informace a informace o kulturním, společenském a sportovním dění v Liberci, ale informace z dalších oblastí stojí v pozadí
- Řadu činností, které jsou součástí koncepce, knihovna vykonává prostřednictvím stávajícího vybavení a informačních zdrojů

3.2. Základní činnosti

V souladu s koncepcí je naším cílem vybudovat „multifunkční“ informační centrum, které bude fungovat jako brána do Libereckého kraje a bude schopné uspokojit požadavky různých skupin uživatelů – od turistických informací, přes vzdělávání, Evropskou unii. Jednou

z významných součástí služeb centra bude zpřístupňování a poskytování informací z oblasti státní správy a samosprávy.

Mezi připravované okruhy informací a služeb se řadí kulturní, společenské a sportovní dění v Libereckém kraji; *občanské informace* (státní správa a samospráva se zaměřením na Liberec a celý Liberecký kraj, informace o dalších institucích a firmách, informace o telefonních číslech, normy, patenty, legislativní dokumenty atd.); faktografické informace ze všech oborů; ve spolupráci s Úřadem práce základní informace o volných pracovních místech; neziskový sektor (informace o neziskovém sektoru, informace pro neziskový sektor); Evropská unie; vzdělávání (informace o vzdělávacích institucích, o možnostech studia); reprografické a elektronické služby (internet, kopírovací služba, fax, scanování apod.) atd.

3.3. Informační zdroje

Jak bylo řečeno výše, Krajské informační centrum by mělo navázat na dlouhodobou práci liberecké knihovny a využití stávajících informačních zdrojů je jenom logické - systematicky budovaný tradiční regionální fond, databáze článků regionálního tisku, elektronické zdroje dostupné online přes Internet jsou pouze některé z nich.

Pro potřeby uživatelů informačního centra vzniká zdroj nový. Tým pracovníků knihovny připravuje webovskou prezentaci nabízející integrovaný přístup k širokému spektru informačních zdrojů z oblasti Libereckého kraje. Ten bude nutné pravidelně aktualizovat a za tímto účelem plánujeme spolupráci s knihovnami Libereckého kraje a orgány státní správy a samosprávy.

Vzhledem k tomu, že projekt zatím není ukončen, nerada bych ho na tomto fóru prezentovala. Pro představu uvádím dva pohledy na jeho možnou budoucí podobu – viz příloha č. 1 a 2.

3.4. Vzdělávání pracovníků

Jedním z pilířů připravovaného centra budou – jak jinak – jeho pracovníci. Aby se dokázali orientovat v neustále se měnícím světě informací a efektivně využívat jeho možnosti, je třeba zařadit jejich systematické vzdělávání a proškolení mezi prioritní dlouhodobé úkoly.

Pro naše potřeby považujeme za prvotní systematické vzdělávání v oblasti práce s IT a zdokonalování jazykové vybavenosti. Mimo jiné připravujeme úzkou spolupráci s Magistrátem města Liberce. V rámci této spolupráce by měli pracovníci centra absolvovat proškolení a získat základní znalosti o úřadech státní správy a terminologii.

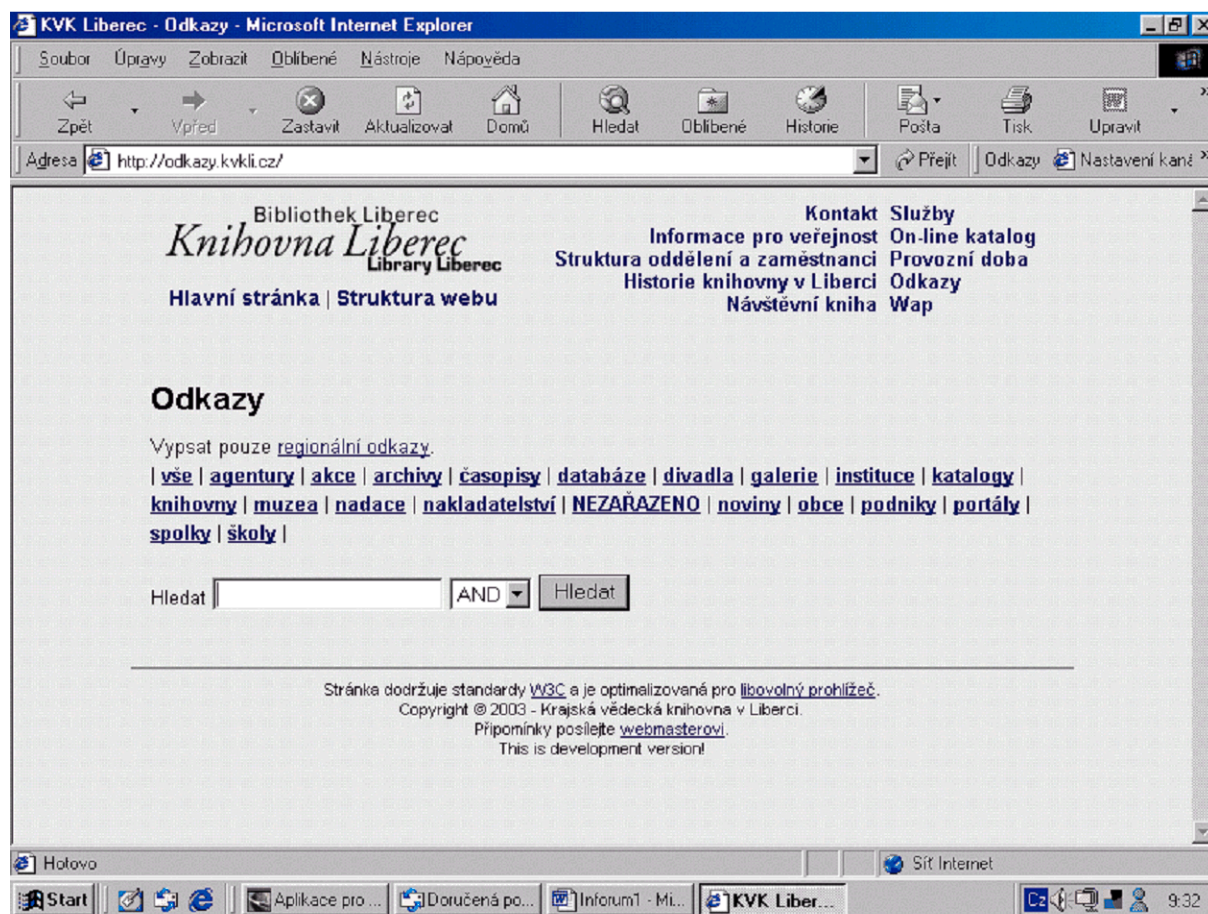
Závěr

Zahájení provozu Krajského informačního centra při Krajské vědecké knihovně v Liberci se plánuje na září 2003, popř. na leden 2004. Jedná se o jeden z pokusů, jak potvrdit a v praxi aplikovat možnosti knihovny v informačním systému státní správy a připravit se tak na jednu z nových, velice potřebných funkcí vzdělávacího zařízení v budoucím evropském společenství.

Prameny

Knihovny a veřejně dostupný internet [online]. Praha : DEMA, [2002] [cit. 2003-04-01]. 39 s.
Dostupné z WWW: <http://www.nkp.cz/o_knihovnach/anst_kn_VDM.pdf>

Příloha č. 1. – Úvodní strana regionálního portálu

Příloha č. 2. – Vyhledané záznamy ze sekce Regionální odkazy – Obce

The screenshot shows a Microsoft Internet Explorer window titled "KVK Liberec - Regionální odkazy". The address bar contains the URL "http://odkazy.kvkl.cz/regionalni.asp?id=obce". The page content includes a search bar with the text "Hledat" and a dropdown menu set to "AND". Below the search bar, it states "V sekci **obce** bylo nalezeno **54** záznamů" and lists several municipalities: [Albrechtice v Jizerských horách](#), [Bedřichov v Jizerských horách](#), [Benešov u Semil](#), [Bílý Potok](#), [Bradlecká Lhota](#), [Bulovka](#), [Cvikov](#), [Česká Lípa](#), [Desná v Jizerských horách](#), [Doksy](#), [Frýdlant v Čechách](#), [Háje nad Jizerou](#), and [Hamr na Jezeře](#). The taskbar at the bottom shows the Start button and several open applications, including "KVK Liber...". The system clock in the bottom right corner displays "9:35".